

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

Citation: Holberg, Ludvig: "Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret", i Holberg, Ludvig: *Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret*, udg. af F. J. Billeskov Jansen, Rosenkilde og Bagger, 1969-1971, s. 317. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holb11val-shoot-idm140209963684864/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Værker i tolv bind 1: Natur- og folkeret

NOTER

- den franske Filosof Descartes' mekanicistiske Opfattelse af Organismerne. Ifølge denne er Dyrene og Menneskelegemet Maskiner, men Mennesket har en Sjæl, som kan velselvirke med Legemet. – René Descartes, Renatus Cartesius paa Latin, levede 1596–1650. – *Experimenter*, Erfaringer, Iagttagelser. – *forykke* ... hans *Concepter*, gøre ... usikker.
- S. 249. *den milde Dorn*, i Slutningen af Ep. 466. – *Autor*, Julien Offroy de La Mettrie (1709–51), fransk Læge og Filosof. *L'Homme Machine* (1748) har Holberg læst i *Œuvres philosophiques de Mr. de la Mettrie*, Amsterdam 1752, 2 vol., 12°. – *Skin*, tilsyneladende Rimelighed. – *Erfarenhed*, Erfaring; Iagttagelse. – *a priori*, givet paa Forhaand; rent logisk begrundet. – *Vædsker*, se Note til Ep. 393.
- S. 250. *Chimere*, Fantastikoster. – *non ens*, lat. noget ikke-eksisterende. – *Organisationen*. La Mettrie forsiaar her ved Individets naturgivne Evner og Færdigheder, som for ham er dets sande Dyder, et Menneskes Værd er dets Naturanlæg; hvad det erhverver af Dyder, er Laan fra Naturen. – *Experimenter*, f. Eks. over Muskelbevægelser hos Dyr, som nylig er aflivede. – som *Skriften stiger*, Romerbrevet 7.19: »det gode, som jeg vil, det gjør jeg ikke, men det onde, som jeg ikke vil, dette gjør jeg« (Bibeloversættelsen 1732). – *Video etc.*, Ovid, *Metam.* 7, 21. – *paroxysmus*, Sindsbevægelse. – *Fermentation*, »Gærings«. – *extravagerer*, farer vild; overdriver. – *Refselse*, Irettesættelse, Dadel.
- S. 251. *bestride*, bekæmpe. – *politisk*, statsvidenskabeligt. – *Krigs-Styr* (jfr. ty. *Steur*, Skat), Krigsskat, Værneskat. – *Galloner*, Pynkebaand. – *Kop* (jfr. ty. *Kopf*), Hoved; Kopskat, Hovedskat, en Skat der er lige for alle Skattepligtige, uden Hensyn til deres Formueforhold. – *ex. gr.*, *exempli gratia*, lat. for Eksempel. – *Gyldenstykkets Klæder*, Klæder af Stof, gennemvævet med ægte Guld- eller Sølvtråde. – *besværges*, besvære. – *fodre*, forføre.
- S. 252. *Vellyst*, Velleved; Luksus. – *en af mine Gaarde*. Holberg ejede Brorup ved Slagelse og Tersløsegaard ved Sorø. – *kiendeligt*, tydeligt. – *Sæde-Gaard*, Hovedgaard, Gods. – *u-hørlig*, uhørt, umaadelig. – *Udraab*, Vanry. – *Suffolk*, Sydøst-England, nord for Themsmundingen.
- S. 253. *Province*, Landsdel. – *for*, før. – *heller*, snarere. – *Cartesii Meening*, se Ep. 458 med Note. – *Skrift*, muligvis F. C. Eilschouw: *Philosophiske Breve*, 1748; det 13. Brev fremhæver Menneskenes Pligter mod Dyrene. Eilschouw drager af Naturen den Slutning, at der er en Samfundspagt mellem Mennesker og Dyr, som giver begge Parter Rettigheder og Pligter. – *ved anden Leylighed*, se Bind I, S. 157 ff.